

2. Ткачевский Ю.М. Понятие условного осуждения. *Вестник МГУ*. 2010. № 3. С. 36.
3. Уголовный кодекс УССР в редакции 1922 г.: (С изм. и доп. по 1-е ноября 1924). Харьков: Юрид. изд. Наркомюста УССР, 1925. 104 с.
4. Сборник документов по истории уголовного законодательства СССР и РСФСР 1917-1952 гг. / Под ред. И. Т. Голякова. М. : Гос. из-во юрид. лит., 1953. 460 с.
5. Уголовный кодекс УССР в редакции 1927 г.: (С изм. по 1-е июня – 1928 г.). 3-е офиц. изд. Харьков: Юрид. изд., 1928. 120 с.
6. Шаргородский М.Д. Вина и наказание в советском уголовном праве. М.: Юрид. изд-во НКЮ СССР, 1945. 56 с.
7. Відомості Верховної Ради СРСР. 1959. № 1. Ст. 6.
8. Відомості Верховної Ради СРСР. 1969. № 50. Ст. 388
9. Відомості Верховної Ради СРСР. 1977. № 14. Ст. 128.
10. Кримінальний кодекс України : Закон України від 5 квітня 2001 року № 2341-III. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2341-14/page3>. (дата звернення : 11.02.2021)

РЕАЛІЗАЦІЯ ПРАВА ЗАСУДЖЕНИХ НА ОХОРОНУ ЗДОРОВ'Я: РЕФОРМУВАННЯ ЗАКОНОДАВСТВА В ЦІЙ ПЛОЩИНІ, ПРОГАЛИНИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Савченко В. О.

*аспірант кафедри кримінально-правових дисциплін,
викладач кафедри кримінально-правових дисциплін
Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ
м. Дніпро, Україна*

Активізація розвитку кримінально-виконавчої системи є запорукою ефективного механізму реалізації ефективної діяльності органів і установ виконання покарань та приведення умов тримання засуджених у відповідність із міжнародно-правовими актами. Належні охорона та захист прав засуджених в Україні потребують їх чіткої правової регламентації, що зумовлює необхідність комплексного наукового аналізу чинної системи правового забезпечення прав засуджених, а також визначення у ній місця права на охорону здоров'я, його реалізація та дотримання.

Провідна роль у проведенні соціально-медичних заходів серед засуджених в тому числі належить саме державі, яка сприяє врегулюванню системи охорони здоров'я, яка б відповідала міжнародним стандартам. Питання реформування системи охорони здоров'я завжди є актуальною для розгляд, оскільки питання охорони здоров'я постійно потребують свого вдосконалення в умовах динамічних процесів розвитку держави з врахуванням міжнародного досвіду.

Конституцією України визнано людину, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпеку найвищою соціальною цінністю. У цьому конституційному приписі проголошено здоров'я як цінність і первинну та вихідну передумову життєдіяльності кожної людини. Провідна роль у проведенні соціально-медичних заходів належить саме державі, яка сприяє врегулюванню системи охорони здоров'я, яка б відповідала міжнародним стандартам. Держава гарантує всім громадянам реалізацію їх прав у галузі охорони здоров'я. У процесі здійснення державних програм у цій сфері значна увага приділяється охороні здоров'я осіб, які утримуються під вартою та відбувають покарання у вигляді позбавлення волі.

Невід'ємним складником забезпечення дотримання прав та законних інтересів засуджених без перебільшення стратегічного напрямку діяльності держави є створення належних умов для забезпечення реалізації права засуджених на охорону здоров'я та медичну допомогу в установах виконання покарань (далі – УВП) [1, с. 195]. І це не випадково, адже право на охорону здоров'я та медичну допомогу належить до конституційних прав людини і громадянина та закріплено у ст. 49 Конституції України, яка прямо проголошує, що кожен має право на охорону здоров'я, медичну допомогу та медичне страхування [2].

В Україні існує досить великий масив нормативно-правових актів, що захищають права людини, у тому числі й тих осіб, що відбувають покарання в місцях позбавлення волі. Частину цих документів становлять міжнародні стандарти в галузі прав людини, іншу частину складають нормативні акти національного законодавства. Тож для більш ефективного їх дослідження увесь комплекс існуючих норм права, які у своїй сукупності забезпечують регулювання та захист прав громадян, засуджених до позбавлення волі в Україні, уявляється необхідним систематизувати належним чином [3, с. 201].

Охорона здоров'я визнається одним із пріоритетних напрямів державної політики та одним із основних факторів національної безпеки країни (зокрема, у п. 6 ст. 92 Конституції України від 28 червня 1996 р., ст. 12 Закону України «Основи законодавства України про охорону здоров'я» від 19 листопада 1992 р., Концепції розвитку охорони здоров'я населення України, затвердженій Указом Президента України від 7 грудня 2000 р., Указі Президента України «Про невідкладні заходи

щодо реформування системи охорони здоров'я населення» від 6 грудня 2005 р., Міжгалузевій комплексній програмі «Здоров'я нації» на 2002–2011 роки, затвердженій Постановою Кабінету Міністрів України від 10 січня 2002 р.).

Засуджені наділені загальним правовим статусом людини та громадянина з відповідними обмеженнями, визначеними Кримінально-виконавчим кодексом України (далі – КВК України), законами України і встановленими вироком суду. З урахуванням викладеного доходимо висновку, що поряд з іншими гарантованими правами людини і громадянина права особи, засудженої до позбавлення волі, можуть зазнавати певних обмежень, що: а) визначені законом; б) встановлені вироком чи іншим рішенням суду [4, с. 160].

Отже, засудженим притаманний спеціальний правовий статус, який, відповідно, диференціюється на види залежно від виду покарання, яке відбуває засуджений. У широкому розумінні спеціальний статус засуджених можна поділити на такий: 1) правовий статус засуджених, які відбувають покарання, не пов'язані з ізоляцією від суспільства, та 2) правовий статус засуджених, які відбувають покарання, пов'язані з ізоляцією від суспільства. У вузькому розумінні спеціальний статус засуджених підлягає класифікації залежно від конкретного виду покарання, яке відбуває засуджений. Індивідуальним правовим статусом володіє кожний конкретний засуджений, і він буде різний для кожного через різні об'єктивні та суб'єктивні причини: вік, стать, стан здоров'я, рівень освіти, поведінку тощо [5, с. 31–32].

Деякі права засуджених сформульовані у Кодексі через нор-ми-гарантії, наприклад, засудженому гарантується право на правову допомогу, засудженому гарантується право на побачення. Законодавчо встановлені також гарантії забезпечення інших прав засуджених. Наприклад, гарантією права засуджених на охорону здоров'я виступатиме система медико-санітарних і оздоровчо-профілактичних заходів, а гарантією права на працю буде система заходів і засобів, які об'єднуються поняттям «охорона праці» [6, с. 145].

Статтею 8 КВК України визначені основні права засуджених, серед яких, зокрема, передбачено право на охорону здоров'я [7]. Так, охорона здоров'я забезпечується системою медико-санітарних й оздоровчо-профілактичних заходів, а також поєднанням безоплатних і платних форм медичної допомоги. Засуджені, які мають розлади психіки та поведінки внаслідок вживання алкоголю, наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів чи інших одурманюючих засобів, можуть за їх письмовою згодою пройти курс лікування від вказаних захворювань.

Для реалізації цього права, а також з метою організації належного санітарно-протиепідемічного і лікувально-профілактичного

забезпечення осіб, узятих під варту та засуджених, на законодавчому рівні розроблено та затверджено ряд нормативних актів, які регламентують порядок проведення диспансеризації хворих, які перебувають в установах виконання покарань, визначають типові правила внутрішнього розпорядку для хворих, які перебувають у лікарні, передбачають перелік необхідних для оснащення медичних частин СІЗО та УВП медичних інструментів, устаткування та інвентаря, встановлюють перелік захворювань, які є підставою для подання в суди матеріалів про звільнення засуджених від подальшого відбування покарання.

Загальні положення медико-санітарного забезпечення засуджених до позбавлення волі передбачені ст. 116 КВК України, а саме те, що у місцях позбавлення волі організуються необхідні лікувально-профілактичні заклади, а для лікування засуджених, які хворіють на активну форму туберкульозу, – заклади на правах лікувальних. Для спостереження та лікування хворих на інфекційні захворювання у медичних частинах колоній створюються інфекційні ізолятори. Лікувально-профілактична і санітарно-протиепідемічна робота в місцях позбавлення волі організовується і проводиться відповідно до законодавства про охорону здоров'я.

Засуджені до позбавлення волі зобов'язані виконувати правила особистої і загальної гігієни, вимоги санітарії. У разі заявленої засудженим відмови від прийняття їжі, якщо це загрожує його життю, допускається примусове годування за медичним висновком. Засуджений має право звертатися за консультацією і лікуванням до установ, що надають платні медичні послуги. Оплата таких послуг і придбання необхідних ліків здійснюються засудженими або їхніми родичами за рахунок власних коштів. Консультавання і лікування у таких випадках здійснюються у медичних частинах колоній за місцем відбування покарання під наглядом персоналу медичної частини.

Кримінально-виконавчий кодекс України, прийнятий в 2003 році на зміну Виправно-трудоному кодексу УРСР, що діяв у нашій державі з 1970 року не містить положень, які б передбачали нові підходи до медико-санітарного забезпечення засуджених, у той час як повністю відтворює норми ВТК УРСР, що регламентували це питання. Механізм системи охорони здоров'я в цілому та реалізація прав засуджених на охорону здоров'я зокрема потребує удосконалення. Чинна система охорони здоров'я не повною мірою відповідає потребам сьогодення, не може належно врегулювати питання з приводу покращення медицини, породжені плином часу.

Отже, як свідчить аналіз, правовий статус засуджених існує в межах певного режиму. Ретельна регламентація правового статусу засуджених являє собою важливий інструмент їх правового і морального виховання, прищеплення поваги до закону, прав і законних інтересів інших осіб.

Змістом правового статусу засудженого є такі елементи: основні права, свободи і обов'язки людини і громадянина. Слід зазначити, що засуджені користуються всіма правами людини та громадянина, передбаченими Конституцією України, за винятком обмежень, визначених КВК України, законами України і встановлених вироком суду. Невід'ємним правом засуджених є його право на безпеку.

На сьогоднішній день КВК України ще далекий від досконалості та відповідності як нормам Конституції України, так і міжнародним стандартам поводження із засудженими. А більша частина результатів наукових досліджень щодо удосконалення кримінально-виконавчого законодавства та практики його застосування стосовно правового статусу засуджених, на жаль, і досі залишаються незатребуваними з боку Державної пенітенціарної служби України [8, с. 172].

Таким чином, за роки незалежності в Україні було розроблено та прийнято низку нормативно-правових актів, спрямованих на забезпечення прав засуджених, ефективну реалізацію державної політики у сфері захисту їх прав. Однак в контексті активної реформи національного законодавства у цій галузі та його адаптації до загальноєвропейських стандартів можна відзначити досить велику кількість питань, які сьогодні потребують значного вдосконалення на законодавчому рівні, зокрема, розробки та нормативного закріплення форм та методів адміністративно-правового забезпечення прав засуджених, визначення чітких організаційних засобів адміністративно-правового забезпечення прав засуджених, взаємодії суб'єктів забезпечення прав засуджених, встановлення правових гарантій законності, дисципліни та внутрішнього порядку в установах виконання покарань, закріплення нових критеріїв оцінки ефективності забезпечення прав засуджених в Україні тощо. Всі ці питання потребують більш глибокого дослідження з подальшим винесенням пропозицій щодо ефективного механізму забезпечення прав засуджених на охорону здоров'я.

Література:

1. Гель А. Вітчизняна модель організації пенітенціарної охорони здоров'я в Державній кримінально-виконавчій службі України: сучасний стан та перспективи. Підприємництво, господарство і право. 2019. № 2. С. 194–202.

2. Конституція України: Закон України від 28 червня 1996 р. № 254к/96-ВР / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>. (дата звернення 4 лютого 2019р.).

3. Почанська О.С. Правові засади забезпечення прав громадян, засуджених до позбавлення волі в Україні. Форум права. 2017. № 4. С. 197–204.

4. Стулов О. Правова регламентація працевикористання засуджених до позбавлення волі: погляд крізь призму Конституції України. Підприємництво, господарство і право. 2016. № 8. С. 160–163.

5. Кернякевич-Танасійчук Ю.В. Правовий статус засуджених: поняття та сутність. Актуальні питання кримінально-виконавчого законодавства та практики: зб. матеріалів круглого столу (м. Київ, 29 березня 2018 р.) / відп. ред. І.М. Микитась, М.І. Рудницьких. Київ: Ін-ткрим.-викон. служби, 2018. С. 29–32.

6. Кернякевич-Танасійчук Ю.В. Спеціальний правовий статус засуджених. Право і суспільство. 2019. № 1. С. 143–147.

7. Кримінально-виконавчий кодекс України від 11 липня 2003 року (зі змінами і допов.). Відомості Верховної Ради України. 2004. № 3. Ст. 21.

8. Чудик Н. О. Правові основи статусу засуджених. Право і суспільство. 2016. № 2(2). С. 170–174.

КАРА У ТЕОРІЇ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА: ФІЛОСОФСЬКО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ

Ткачук В. Є.

*кандидат юридичних наук, доцент,
професор кафедри кримінально-правових
та адміністративно-правових дисциплін*

*Міжнародного економіко-гуманітарного університету
імені академіка Степана Дем'янука
м. Рівне, Україна*

Філософсько-правова думка щодо виникнення та існування самого інституту покарання, ґрунтується на двох підходах. Перший підхід був побудований на позиціях, що сформував Сократ, який відкидав помсту як змістовну суть покарання і стверджував, що ніколи не можна відповідати злом на зло, несправедливістю на несправедливість [1, с. 87]. На цих же позиціях наголошував Конфуцій і стверджував, що неможливо керувати народом при допомозі лише покарання, адже такий народ буде ухилятися від покарання і не пізнає сорому, а якщо ж керувати добросовісно за допомогою звичаю, то такий народ пізнає